

Kronštatska pobuna

Alexander Berkman

1922

Sadržaj

I. Radnički nemiri u Petrogradu	3
II. Kronštatski pokret	4
III. Boljševička kampanja protiv Kronštata	7
IV. Ciljevi Kronštata	9
V. Ultimatum boljševika Kronštatu	15
VI. Prvi hitac	17
VII. Poraz Kronštata	18
Pogovor autora: Pouke i značaj Kronštata	20

I. Radnički nemiri u Petrogradu

Bilo je to početkom 1921. Duge godine rata, revolucije i unutrašnjih borbi ispili su Rusiji krv i njen narod dovele do ruba očajanja. Ali najzad je građanski rat priveden kraju: raspušteni su bezbrojni frontovi i pobeđen je Vrangel – poslednja nada intervencije Antante i ruske kontra-revolucije – a njegova vojna aktivnost na ruskom tlu je završena. Narod je sa puno poverenja iščekivao ublažavanje starog boljševičkog režima. Očekivalo se da će, po završetku građanskog rata, komunisti olakšati breme, ukinuti ograničenja iz ratnog doba, uvesti elementarne slobode i početi da organizuju normalniji život. Istina, boljševička vlada nije bila nimalo popularna, ali je uživala podršku radnika u svom često najavljivanom planu preuzimanja ponovne izgradnje zemlje, čim prestanu vojne operacije. Narod je želeo da saraduje, da svoju inicijativu i stvaralačka nastojanja posveti izgradnji upropašćene zemlje.

Na nesreću, ta očekivanja bila su osuđena na neispunjenje. Komunistička država nije pokazala nameru da olabavi jaram. Nastavljena je stara politika, militarizacija rada je sve više pretvarala narod u roblje, izazivala njegovo ogorčenje usled novih tlačenja i tiranisanja i, stoga, paralisala svaku mogućnost ponovnog oživljavanja industrije. Propala je poslednja nada proleterijata: raslo je ubeđenje da je komunistička partija zainteresovanija za očuvanje vlastite političke vlasti nego za spasavanje revolucije.

Najrevolucionarniji elementi Rusije, radnici iz Petrograda, prvi su digli glas. Prigovorili su da su, ako se ostave po strani drugi uzroci, boljševička centralizacija, birokratija i autokratsko ponašanje prema seljacima i radnicima direktno odgovorni za veliki deo bede i patnje naroda. Mnogi zavodi i fabrike u Petrogradu bili su zatvoreni, pa su radnici bukvalno gladovali. Njihove zborove, sazivane da bi se ocenila situacija, vlada je suzbijala. Proleterijat iz Petrograda, koji je stajao u prvoj liniji revolucionarnih borbi i čije su velike žrtve i heroizam jedini spasli grad od Judeniča, razgnevio se zbog takvog vladinog postupka. Stalno je raslo neraspoloženje prema metodama koje su sledili boljševici. Sazivani su i drugi zborovi, pa se događalo to isto. Komunisti nisu pristajali ni na kakve ustupke proleterijatu, dok su istovremeno bili spremni na kompromise sa evropskim i američkim kapitalistima. Radnici su se rasrdili, pa je nastalo komešanje. Da bi se vlada prisilila da povede računa o njihovim zahtevima, proglašeni su štrajkovi u Patroni–radionicama za izradu municije, u Trubočni-zavodima, Baltiski-zavodima i u fabrici Laferme. Umesto da s nezadovoljnim radnicima razgovara o prilikama „radnička i seljačka vlada“ je postavila ratni komitet oborony (komitet za odbranu) sa Zinovjevom, najomraženijim čovekom u Petrogradu, kao predsednikom. Otvoreni cilj ovog komiteta bio je suzbijanje štrajkačkog pokreta.

Štrajkovi su proglašeni 24. februara. Istog dana su boljševici poslali kursante, komunističke studente vojne akademije (oficire za obuku vojske i flote) da razjure radnike, okupljene na Vasiljevskom ostrvu, u petrogradskom radničkom kvartu. Sutradan, 25-og, razgnevljeni štrajkači s Vasiljevskog ostrva potražili su radionice admiraliteta i dokove Galjerna i podstakli tamošnje radnike da im se pridruže u protestu protiv autokratskog ponašanja vlade. Pokušane ulične demonstracije štrajkača razjurili su naoružani vojnici.

Petrogradski sovjet je 26. februara održao sednicu, na kojoj je istaknuti komunist Lašević, član komiteta za odbranu i revolucionarnog vojnog saveta Republike, najoštrijim izrazima napao štrajkački pokret. Optužio je radnike fabrike Trubočni da podstiču na nezadovoljstvo, optužio ih je da su „samožive gulikože rada [škurniki] i kontrarevolucionari” i predložio da se zatvori fabrika Trubočni. Izvršni komitet Petrogradskog sovjeta (predsednik Zinovjev) prihvatio je taj predlog. Štrajkači iz Trubočnija su masovno otpušteni i tako su automatski lišeni sledovanja.

Takav postupak boljševičke vlasti izazvao je još veće ogorčenje i neprijateljstvo radnika.

Tad su se na ulicama Petrograda počele pojavljivati proklamacije štrajkača. Neke od njih su dobio izričito politički karakter; tako se u najkarakterističnijoj među njima, izlepljenoj po zidovima 27. februara, kaže:

”Nužna je potpuna izmena vladine politike. Radnicima i seljacima potrebna je pre svega sloboda. Oni ne žele da žive po dekretima boljševika, žele da gospodare sami sebi. Drugovi čuvajte revolucionarni poredak! Odlučno i organizovano zahtevajte:

Puštanje na slobodu svih uhapšenih socijalista i radnika vanpartijaca. Ukidanje ratnog prava; slobodu govora, štampe i zborova za sve radnike. Slobodan izbor radničkih i fabričkih komiteta (savkom) i predstavnika radničkih društava i sovjeta. Sazivajte zborove, šalžite delegate organima vlasti i budite aktivni u sprovođenju svojih zahteva.”

Na zahteve štrajkača vlada je odgovorila brojnim hapšenjima i gušenjem više radničkih organizacija. Taj postupak je u narodu izazvao još jače antiboljševičko raspoloženje; čule su se reakcionarne parole.

Tako se 28. februara pojavila jedna proklamacija “Socijalističkih radnika Nevskog distrikta”, koja se završavala pozivom za Ustavotvornu skupštinu:

”Znamo ko se boji Ustavotvorne skupštine. To su oni koji više neće biti u stanju da pljačkaju narod. Umesto toga, moraće da odgovaraju narodnim predstavnicima za svoju prevaru, razbojništva i sve svoje zločine.

Dole omraženi komunisti!

Dole sovjetska vlada!

Živela Ustavotvorna skupština!”

U međuvremenu su boljševici u Petrogradu koncentrisali mnoštvo vojske iz provincije, pa su i svoje najpouzdanije komunističke pukove s fronta doveli u grad. U Petrogradu je zavedeno “vanredno, ratno stanje”. Štrajkači su zaplašeni i pokret radnika ugušen je gvozdenom rukom.

II. Kronštatski pokret

Kronštatske mornare veoma su uzбудili petrogradski događaji. Mračno su posmatrali drastičan postupak vlade prema štrajkačima. Znali su šta je revolucionarni proleterijat glavnog grada morao da snosi od prvih dana revolucije, koliko se herojski borio protiv Judeniča i koliko je strpljivo podnosio lišavanja i bedu. Ali Kronštatski nije ni pomišljao da podrži Ustavotvornu skupštinu ili zahtev za slobodu trgovine, koji je istican u Petrogradu. Mornari su duhom i delom bili sasvim revolucionarni, bili su najčvršći oslonac sovjetskog sistema, ali i protivnici diktature bilo koje partije.

Pokret izražavanja simpatije prema petrogradskim štrajkačima započeo je među mornarima ratnih brodova „Petropavlovsk“ i „Sevastopolj“, onih istih brodova koji su 1917. bili glavni oslonac boljševika. Taj pokret se proširio u celoj kronštatskoj floti, zatim među onim pukovima Crvene armije koji su tu bili stacionirani. Posada „Petropavlovsk“ je 28. februara prihvatila jednu rezoluciju, s kojom su se saglasili i mornari „Sevastopolja“ i u kojoj su, između ostalog zahtevani i slobodni novi izbori za Kronštatski sovjet, pošto se mandat tog sovjeta bližio kraju. Istovremeno je u Petrograd poslat jedan komitet mornara da se obavesti o tamošnjoj situaciji.

Na trgu Jakorni u Kronštatu 1. marta je održan javni zbor, koji su zvanično sazvale posade prve i druge eskadrole Baltičke flote; prisutno je bilo 16000 mornara, vojnika Crvene armije i radnika.

Predsedavao je predsednik Izvršnog komiteta Ruske Socijalističke Federativne Republike Kalinjin i komesar Baltičke flote Kuzmin, koji su govorili na zboru. Kao karakteristiku prijateljskog stava mornara prema boljševičkoj vladi pominjemo činjenicu da je Kalinjin pri dolasku u Kronštat dočekan s vojnim počastima, muzikom i zastavama.

Tom zboru podneo je izveštaj komitet mornara, poslat 28. februara u Petrograd. On je potvrdio najgora očekivanja Kronštata. Zbor je neuvijeno izrazio svoje negodovanje zbog metoda komunista pri suzbijanju skromnih zahteva petrogradskih radnika. Tada je izneta ona rezolucija koju je 28. februara prihvatio „Petropavlovsk“. Predsednik Kalinjin i komesar Kuzmin jetko su je napali i optužili petrogradske štrajkače i kronštatske mornare. Ali njihovi argumenti nisu ostavili nikakav utisak na slušaoce i rezolucija „Petropavlovska“ prihvaćena je jednoglasno. Ovaj istorijski dokument glasi:

„Rezolucija opšteg zbora posade prve i druge eksadre Baltičke flote, održanog 1. marta 1921.

Pošto je saslušan izvještaj predstavnika koje je opšti zbor brodskih posada poslao u Petrograd da ispituju tamošnju situaciju, zaključeno je:

1. S obzirom na činjenicu da sadašnji sovjeti ne izražavaju želju radnika i seljaka, odmah održati nove izbore tajnim glasanjem, pri čemu prethodna izborna kampanja mora davati punu slobodu agitacije radnicima i seljacima.

2. Uvesti slobodu govora i štampe za radnike i seljake, anarhiste i leve socijalističke partije.

3. Obezbediti slobodu zbora za radnička društva i seljačke organizacije.

4. Sazvati konferenciju radnika vanpartijaca, vojnika Crvene armije i mornara iz Petrograda, Kronštata i petrogradske provincije ne kasnije od 10. marta 1921.

5. Osloboditi sve političke zatvorenike socijalističkih partija, i sve radnike, seljake, vojnike i mornare, uhapšene u vezi s pokretima radnika i seljaka.

6. Izabrati komisiju za reviziju slučajeva onih koji se nalaze u zatvorima i koncentracionim logorima.

7. Ukinuti sve politodele (politička odeljenja) zato što nijedna partija ne treba da ima posebne privilegije za propagiranje svojih ideja niti da u takve svrhe dobija finansijsku pomoć vlade. Umesto njih, treba osnovati vaspitne i kulturne komisije, koje se lokalno biraju i koje finansira vlada.

8. Odmah ukinuti sve sagryaditelniye otryadi (nap. prev. naoružane grupe koje su boljševici organizovali za suzbijanje trgovine i konfiskovanje životnih namirnica i drugih proizvoda. Neodgovornost i samovolja njihovih postupaka bile su poslovične u celoj zemlji. Vlada ih je ukinula u petrogradskoj provinciji uoči napada na Kronštat – pokušaj korumpiranja petrogradskog proleterijata.)

9. Izjednačiti sledovanje svih radnika, sa izuzetkom onih koji obavljaju poslove štetne po zdravlje.

10. Ukinuti komunističke borbene odrede u svim rodovima vojske i komunističke straže koje služe u zavodima i fabrikama. Ako se ispostavi da su takve straže ili vojni odredi nužni, njih u vojsci treba imenovati iz redova ljudstva, a u fabrikama po izboru radnika.

11. Seljacima dati punu slobodu akcije na zemlji, isto tako i pravo da drže stoku, pod uslovom da izlaze na kraj svojim vlastitim sredstvima, to jest ne koristeći iznajmljenu radnu snagu.

12. Zamoliti sve rodove vojske i naše drugove, vojnike kursante, da se pridruže našim zaključcima.

13. Zahtevati da štampa u celini objavi naše zaključke.

14. Naimenovati putujuću kontrolnu komisiju.

15. Dozvoliti slobodnu domaću radinost (individualnu u malim razmerama) individualnim radom.

Rezoluciju je jednoglasno usvojio zbor brigade, uz dva uzdržana glasa.

Perepelkin, sekretar Petričenko, predsednik zbora brigade

Rezoluciju je pretežnom većinom usvojio kronštatski garnizon.

Vasiljev, predsednik

Zajedno s drugom Kalinjinom, Vasiljev glasa protiv rezolucije.“

Ova rezolucija, kojoj su se, kao što je napomenuto, najžešće suprostavili Kalinjin i Kuzmin, usvojena je uprkos njihovom protestu. Posle zbora Kalinjin se nesmetano vratio u Petrograd.

Na istom zboru brigade određeno je da se u Petrograd pošalje jedan komitet da bi radnicima i tamošnjem garnizonu objasnio zahteve Kronštata i zamolio da petrogradski proleterijat pošalje u Kronštat delegate vanpartijce da se upoznaju sa stvarnom situacijom i zahtevima mornara. Taj komitet od trideset članova uhapsili su boljševici u Petrogradu. To je bio prvi udarac komunističke vlade nanet Kronštatu. Sudbina tog komiteta ostala je zagonetka.

Pošto se mandat članova Kronštatskog sovjeta bližio kraju, zbor brigade se odlučio da sazove Konfederaciju delegata 2. marta zarad diskusije o načinu preduzimanja novih izbora. Trebalo je da se ta konferencija sastoji od predstavnika brodova, garnizona, raznih sovjetskih institucija, radničkih društava i fabrika, s dva delegata za svaku organizaciju.

Konferencija od 2. marta održana je u Vaspitnom domu (bivšoj kronštatskoj školi za inženjerstvo), prisutno je bilo preko 300 delegata, među njima i komunisti. Zbor je otvorio mornar Petričenko i aklamacijom je izabran Prezidijum (Izvršni komitet) od pet članova. Glavno pitanje je za delegate bilo da se budući novi izbori za Kronštatski sovjet obave na pravednijoj osnovi nego do tada. Trebalo je da se zbor aktivno založi za rezolucije od 1. marta i da razmotri puteve i sredstva kojima će se zemlji pomoći da se izvuče iz očajne situacije, prouzrokovane glađu i nestašicom goriva.

Duh Konferencije je bio posve sovjetski: Kronštat je zahtevao sovjetu slobodne od mešanja ijedne političke partije; zahtevao je nepristrasne sovjetu koji će stvarno prenositi potrebe radnika i seljaka i izražavati njihovu volju. Delegati su se neprijateljski držali prema samovoljnoj vlasti birokratskih komesara, ali prijateljski prema Komunističkoj partiji kao takvoj. Bili su privržene pristalice sovjetskog sistema i ozbiljno su tražili rešenje hitnih problema prijateljskim i miroljubivim sredstvima.

Kuzmin, komesar Baltičke flote, prvi se obratio Konferenciji. Imao je više energije nego sposobnosti suđenja i nije pokazao nimalo razumevanja za veliki značaj tog trenutka. Nije bio dorastao situaciji: nije umeo da deluje na srce i dušu tih jednostavnih ljudi, mornara i radnika, koji su podneli tolike žrtve za revoluciju i sad su bili iscrpljeni do očaja. Delegati su se okupili da se posavetuju sa vladinim predstavnicima. Umesto toga, Kuzminov govor je imao ulogu ugarka bačenog na bure baruta. Svojim neopravdanim zahtevima i besramnošću raspalio je Konferenciju. Osporavao je da u Petrogradu ima radničkih nemira, izjavio je da je grad miran i radnici zadovoljni. Pohvalio je rad komesara, doveo u pitanje revolucionarne motive Kronštata i upozorio na opasnost koja pretila iz Poljske. Srozao se do nedostojnih podmetanja i zagrmio pretnjama: „Ako hoćete otvoreni rat“, zaključio je Kuzmin, „dobićete ga, jer komunisti neće ispustiti uzde vlasti. Borićemo se do kraja“.

Ovaj netaktički i izazivački govor komesara Baltičke flote delovao je kao uvreda i gruba povreda delegata. Obračanje sledećeg govornika, predsednika Kronštatskog sovjeta, komuniste Vasiljeva, nije ostavilo nikakav utisak na slušaoca: bio je bezbojan i neodređen. U toku zbora je

opšte držanje postalo vidno antiboljševičko. Uprkos tome, delegati su se nadali da će doći do iole prijateljskog sporazuma s vladinim predstavnicima. Ali odmah je postalo jasno – kaže se u zvaničnom izveštaju – da „mi više ne možemo imati poverenja u drugove Kuzmina i Vasiljeva, te da je nužno ih privremeno uhapsiti, naročito zato što su komunisti imali oružje, a nama telefoni nisu bili dostupni. Vojnici su se bojali komesara, kao što je pokazalo pismo pročitano na zboru, a komunisti nisu dopuštali skupove garnizona.“

Dakle, Kuzmin i Vasiljev su udaljeni sa zbora i pritvoreni. Za duh Konferencije je karakteristično da je pretežna većina glasala protiv predloga da se pohapse ostali prisutni komunisti. Delegati su bili mišljenja da na komuniste treba gledati kao i na predstavnike drugih organizacija i da oni moraju imati ista prava i tretman. Kronštat je još bio rešen da se veže sporazumom s Komunističkom partijom i boljševičkom vladom.

Rezolucije od 1. marta su pročitane i oduševljeno usvojene. U tom trenutku je Konferencijom zavladao veliko komešanje, pošto je jedan delegat izjavio da se boljševici spremaju da napadnu zbor i da je u tu svrhu poslato petnaest kola vojnika i komunista, naoružanih puškama i mitraljezima. „Ova vest je“, nastavlja izveštaj u „Izvestiji“, „izazvala neobuzdani gnev kod delegata. Naknadne provere brzo su dokazale da je ta vest bila neosnovana, ali i dalje se pričalo da jedan puk kursanata, predvođen ozloglašanim čekistom Dukisom, već maršira u pravcu tvrđave Krasnaja Gorka“. S obzirom na taj novi obrt, a i sećajući se pretnji Kuzmina i Kalinjina, Konferencija se odmah pozabavila pitanjem organizovanja odbrane Kronštata od boljševičkog napada. Vremena je bilo malo, pa je odlučeno da se Prezidijum Konferencije pretvori u Privremeni revolucionarni komitet, s nalogom da se pobrine za mir i bezbednost grada. Trebalo je da taj komitet sprovede i nužne pripreme za održavanje novih izbora za Kronštatski sovjet.

III. Boljševička kampanja protiv Kronštata

Petrograd je zahvatila jaka nervna napetost. Izbili su novi štrajkovi i stalno su kružile glasine o radničkim nemirima u Moskvi i seljačkim ustancima na istoku i u Sibiru. Pošto nije bilo pouzdane štampe, narod je verovao i najpreuveličanijim, pa čak i očigledno lažnim izveštajima. Sve oči su bile uprte u Kronštat, u očekivanju događaja od presudnog značaja.

Boljševici nisu gubili vreme da organizuju napad na Kronštat. Već 2. marta vlada je izdala prikas (naredbu) koju su potpisali Lenjin i Trocki i u kojoj je kronštatski pokret denunciran kao myatež (pobuna) protiv komunističkih vlasti. U tom dokumentu su mornari optuženi „da su oruđa bivših carističkih generala koji, zajedno sa izdajnicima iz redova socijalrevolucionara, insceniraju kontrarevolucionarnu zaveru protiv proleTERSKE republike“. Kronštatski pokret za slobodne sovžete Lenjin i Trocki su okarakterisali kao „proizvod intervencionista Antante i francuskih špijuna“. „Dvadeset osmog februara“, kaže se u tom prikasu, „posada 'Petropavlovskaja' usvojila je rezolucije koje odišu duhom crnostotinaša. Tad se na sceni pojavila grupa bivšeg generala Kozlovskog. On i tri njegova oficira, čija imena još nisu utvrđena, otvoreno su preuzeli ulogu pobunjenika. Tako je značenje nedavnih zbivanja razjašnjeno. Iza socijalrevolucionara opet stoji jedan carski general. S obzirom na sve te stvari, Savet za rad i odbranu naređuje: 1. bivšeg generala Kozlovskog i njegove pomagače proglasiti licima van zakona; 2. u gradu i provinciji Petrograd zavesti ratno stanje; 3. najvišu vlast nad petrogradskim distriktom predati u ruke Petrogradskog komiteta za odbranu.“

Stvarno je u Kronštatu bio bivši general Kozlovski. Trocki ga je tamo poslao kao artiljerijskog specijalistu. Nije igrao nikakvu ulogu u kronštatskim zbivanjima, ali su boljševici lukavo iskoristili njegovo ime da bi mornare denuncirali kao neprijatelje Sovjetske Republike i njihov pokret kao kontrarevolucionaran. Zvanična boljševička štampa započela je tada klevetnički i pogrdni pohod protiv Kronštata kao rasadnika „bele zavere s generalom Kozlovskim na čelu“, pa su komunistički agitatori poslali u zavode i fabrike Petrograda i Moskve da bi pozivali proleterijat „da se okupi zarad podrške i odbrane radničke i seljačke vlade protiv kontrarevolucionarne pobune u Kronštatu“.

Kronštatski mornari nisu imali nikakve veze s generalima i kontrarevolucionarima, čak su odbili da prime pomoć partije socijalrevolucionara. Viktor Černov¹, tada u Revalu, pokušao je da mornare pridobije za svoju partiju i njene zahteve, ali ga Privremeni revolucionarni komitet u tom pogledu nije ohrabrio. Černov je poslao sledeću radio-poruku² Kronštatu:

„Predsednik Ustavotvorne skupštine, Viktor Černov, šalje bratske pozdrave herojskim drugovima mornarima, vojnicima Crvene armije i radnicima, koji po treći put od 1905. godine zbacuju jaram tiranije. On nudi da pomogne ljudstvom i da Kronštat snadbe provijantom preko ruskih kooperativnih društava u inostranstvu. Saopštite šta je i koliko je potrebno. Spreman sam da lično dođem i da sve svoje snage i autoritet stavim u službu narodne revolucije. Imam poverenja u konačnu pobeđu radničkih masa...Živeli oni koji prvi dižu zastavu narodnog oslobođenja! Dole despotizam na levoj i na desnoj strani!“

Istovremeno je socijalrevolucionarna partija poslala sledeću poruku u Kronštat:

„Socijalrevolucionarna delegacija u inostranstvu...u sadašnjem trenutku, kad se preliva pehar narodnog gneva, nudi da pomogne svim svojim sredstvima u borbi za slobodu i vladavinu naroda. Saopštite kakva je vrsta pomoći poželjna. Živela narodna revolucija! Živeli slobodni sovjeti i Ustavotvorna skupština!“

Kronštatski revolucionarni komitet odbio je ponude socijalrevolucionara. Viktoru Černovu poslao je sledeći odgovor:

„Privremeni revolucionarni komitet iz Kronštata izražava duboku zahvalnost za simpatije svoj svojoj braći u inostranstvu. Provizorni revolucionarni komitet zahvalan je za ponudu druga Černova, ali sada se uzdržava, to jest dok dalji razvoj ne bude jasniji. Za sada se sve razmatra.

Petričenko, predsednik Privremenog revolucionarnog komiteta“

Ali Moskva je nastavila svoju kampanju izvrtanja činjenica. Trećeg marta je boljševička radio-stanica poslala svetu sledeću poruku (čiji se pojedini delovi ne mogu dešifrovati zbog mešanja neke druge stanice):

„...Da su špijuni Antante organizovali ustanak bivšeg generala Kozlovskog, kao i mnoge slične ranije komplete, to očigledno proizlazi iz francuskih buržoaskih novina „Matin“, koje su dve nedelje pre pobune Kozlovskog objavile sledeći telegram iz Helsingfora: 'Usled nedavne kronštatske pobune, boljševičke vojne vlasti preduzele su korake da izoluju Kronštat i da kronštatske mornare i vojnike spreče da uđu u Petrograd...' Jasno je da je konštatska pobuna pripremljena u Parizu i da je nju organizovala francuska tajna služba...Socijalrevolucionari, kojima gospodare i

¹ Jedan od prvaka partije socijalrevolucionara. Predsednik Izvršnog komiteta Petrogradskog sovjeta posle Februarske revolucije 1917. Posle rasepa unutar Partije (juna 1917), jedan od vođa tzv. desnih esera (socijalrevolucionara). Prilikom prvog i jedinog saziva ustavotvorne skupštine, početkom januara 1918 (koju su boljševici razjurili), izabran za predsednika.

² Objavljena je u časopisu socijalrevolucionara "Revolutionnaja Rossia", br. 8, maj 1921. Videti i (komunistička) "Izvestija", br. 154, 13. jul 1922.

rukovode takođe iz Pariza, pripremili su pobune protiv sovjetske vlade, i tek što su im pripreme završene, pojavio se pravi gazda, caristički general.“

O karakteru brojnih drugih obaveštenja, slatih iz Moskve, može se suditi prema sledećoj radio-vesti:

„U Petrogradu vladaju mir i red, a čak i onih nekoliko fabrika u kojima su nedavno izražene optužbe protiv sovjetske vlade, sad uviđaju da je to delo provokatora. Shvataju kuda ih vode agenti Antante i kontrarevolucije.

...Baš sada, kad u Americi preuzima vlast jedan novi republikanski režim³, sklon uspostavljanju poslovnih odnosa sa Sovjetskom Rusijom, širenja lažnih glasina i organizovanje nemira u Kronštatu imaju taj jedini cilj da utiču na novog američkog Predsednika i da izazovu promenu u njegovoj politici prema Rusiji. U isto vreme, Londonska konferencija⁴ održava sednice, pa širenje takvih glasina može da utiče i na tursku delegaciju i da je učini podložnijom zahtevima Antante.⁵ Pobuna posade „Petropavlovska“ predstavlja, bez sumnje, deo velike zavere da se u Sovjetskoj Rusiji podstaknu nemiri i nanese šteta našem internacionalnom položaju...Ovaj plan u Rusiji sprovode jedan caristički general i bivši oficiri, a njihovu aktivnost pomažu menjševici i socijalrevolucionari.“

Petrogradski komitet za odbranu, pod rukovodstvom Zinovjeva, svog predsednika, preuzeo je svu vlast nad gradom i provincijom Petrograd. U celoj severnoj oblasti zavedeno je ratno stanje i zabranjena su sva okupljanja. Zarad zaštite vladinih institucija, preduzete su vanredne mere i postavljeni su mitraljezi u „Astoriji“, hotelu u kojem su stanovali Zinovjev i drugi visoki boljševički činovnici. Table s proklamacijama, istaknute po ulicama, naređivale su da se svi štrajkači smesta vrata u fabrike, zabranjivale su obustave rada i upozoravale narod da se ne okuplja po ulicama. „U takvim će slučajevima“, rečeno je u naredbi, „vojnici upotrebiti oružanu silu. U slučaju otpora – streljanje na licu mesta.“

Komitet za odbranu preuzeo je sistematsko „čišćenje grada“. Pohapšeni su brojni radnici, vojnici i mornari, osumnjičeni za simpatije prema Kronštatu. Svi petrogradski mornari i više pukova vojske, smatrani za „politički nepouzdan“, poslani su na udaljena mesta, dok su porodice kronštatskih mornara, koje žive u Petrogradu pohapšene kao taoci. Komitet za odbranu dao je saopštenje o svom postupku u Kronštatu u proklamaciji koja je nad gradom 4. marta rasturena iz aviona i u kojoj se izjavljuje: „Komitet za odbranu izjavljuje da će pohapšeni biti držani kao taoci za komesara Baltičke flote, N.N. Kuzmina, predsednika Kronštatskog sovjeta, T. Vasiljeva i druge komuniste. Ako našim pritvorenim drugovima bude naneta i najmanja šteta, ovi taoci će to platiti životom.“

„Ne želimo krvoproliće. Nijednog komunistu nismo streljali.“ – bio je odgovor Kronštata.

IV. Ciljevi Kronštata

Kronštat se osećao preporođenim. Revolucionarno oduševljenje dostiglo je vrhunac onih dana u oktobru kad su heroizam i žrtvovanje mornara odigrali odlučujuću ulogu. Po prvi put otkad je

³ Misli se na Republikansku stranku

⁴ Londonska konferencija februara 1921. raspravljala je tursko-grčki teritorijalni spor oko Anadolije. Ugovorom u Sevru (10. 8.1920) ta pokrajina data je Grčkoj; tome se usprotivila Turska, i tim povodom održana je Londonska konferencija, koja se završila neuspehom.

⁵ Nakon neuspeha Londonske konferencije izbija Grčko-turski rat. Turska pridobija SSSR na svoju stranu dava-

isključivo Komunistička partija preuzela rukovođenje revolucijom i sudbinom Rusije, Kronštat se osetio slobodnim. Nov duh solidarnosti i bratstva sjedinio je mornare, vojnike garnizona, fabričke radnike i vanpartijske elemente u udruženom nastojanju za zajedničku stvar. Čak je i komuniste zahvatilo bratimljenje celog grada, pa su sudelovali u pripremi budućih izbora za Kronštatski sovjet.

U prve korake Privremenog revolucionarnog komiteta spadalo je očuvanje revolucionarnog poretka u Kronštatu i izdavanje zvaničnog organa tog komiteta, dnevnog lista „Izvestija“. Prvi apel Komiteta narodu Kronštata (u prvom broju, 3. aprila 1921) bio je sasvim karakterističan za držanje i raspoloženje mornara. „Revolucionarni komitet“, kaže se tu, „veoma se trudi da se ne proliva krv. Ulaže krajnje napore da u gradu, tvrđavi i utvrđenjima organizuje revolucionarni poredak. Drugovi i radnici, ne obustavljajte rad! Radnici, ostanite kraj svojih mašina; mornari i vojnici, budite na svojim mestima. Svi sovjetski službenici i ustanove treba da nastave rad. Privremeni revolucionarni komitet apeluje na sve vas, drugovi i građani, da ga podržite i pomognete. Njegova misija je da, bratski saradujući s vama, uspostavi nove uslove za poštene i pravедne izbore za nove savete.“

Ove stranice lista „Izvestija“ dovoljno su svedočanstvo duboke vere Revolucionarnog komiteta u narod Kronštata i njegove težnje za slobodnim sovjetima kao valjanim putem ka oslobođenju od tlačenja koje sprovodi komunistička birokratija. U svom dnevnom organu i radio-porukama Revolucionarni komitet je indignirano odbacio boljševičku klevetničku kampanju, u više navrata apelujući na proleterijat Rusije i sveta za razumevanje, učešće i pomoć. Radio-poruka od 6. marta sadrži motiv kojim se rukovode pozivi iz Kronštata:

„Naša stvar je pravédna stvar: zalažemo se za vlast sovjeta, a ne za vlast partija. Zalažemo se za slobodno izabrane predstavnike radnih masa. Nadomestak sovjeta koje sprovodi Komunistička partija i koji se stalno oglašavaju o naše potrebe i zahteve: jedini odgovor koji smo ikad dobili bio je – streljati... Drugovi! Ne samo da vas obmanjuju, nego namerno izvrću istinu i služe se najbednijim uvredama časti...U Kronštatu je sva vlast isključivo u rukama revolucionarnih mornara, vojnika i radnika – a ne u rukama kontrarevolucionara, koje predvodi nekakav Kozlovski, kao što to hoće da vas uveri lažljivi radio-Moskva...Ne oklevajte, drugovi! Pridružite nam se, stupite u kontakt sa nama. Zahtevajte da vaše delegate puste u Kronštat. Samo oni reći će vam celu istinu i otkriće demonsko klevetanje o hlebu iz Finske i o ponudama Antante.

Živeo revolucionarni proleterijat i građanstvo!

Živela vlast slobodno izabranih sovjeta!“

Najpre je glavni štab Privremenog revolucionarnog komiteta bio na admiralskom brodu „Petro-pavlovsk“, ali ga je Komitet posle nekoliko dana premestio u „Narodni dom“ u centru Kronštata, da bi, kako se kaže u Izvestiji, „bio u bližem kontaktu s narodom i Komitet učinio dostupnijim nego na brodu“. Iako je komunistička štampa nastavila otrovnu denuncijaciju Kronštata kao „kontrarevolucionarne pobune generala Kozlovskog“, istina je da je Revolucionarni komitet bio isključivo proleterski i da se najvećim delom sastojao od radnika čiji su revolucionarni podvizi bili poznati. Sastojao se od sledećih 15 članova:

Petričenko, viši činovnik, admiralski brod „Petro-pavlovsk“,

Jakovenko, telefonista, distrikt Kronštat,

Ososov, mašinista, „Sevastopolj“,

Arhipov, inženjer,

njem koncesija za slobodu plovidbe Bosforom i Moreuzima.

Perepelkin, mehaničar, „Sevastopolj“,
Petrušev, šef mehaničara, „Petropavlovsk“,
Kupolov, viši lekarski pomoćnik,
Veršinjin, mornar, „Sevastopolj“,
Tukin, elektromehaničar,
Romanjenko, nadglednik na doku za avijatiku,
Orešin, upravitelj Treće industrijske škole,
Valk, radnik fabrike drveta,
Pavlov, radnik na čišćenju mina u moru,
Bajkov, vozač,
Kilgast, mornar duge plovidbe.

Sa izvesnom humorističkom notom „Izvestija“ iz Kronštata napomenula je u vezi s tim: „To su naši generali, gospodo Trocki i Zinovjeve, dok su Brusilovi, Kamenjevi, Tuhačevski i druge čuvene ličnosti carističkog režima na vašoj strani.“

Privremeni revolucionarni komitet uživao je poverenje celokupnog kronštatskog stanovništva. Stekao je opšte poštovanje uvođenjem i istrajnim poštovanjem načela „ista prava za sve i povlastice ni za koga“. Izjednačen je rajok (sledovanje životnih namirnica). Sami mornari, koji su pod boljševičkom vlašću dobijali uvek veća sledovanja nego radnici, glasali su za to da ne uzimaju više od prosečnog građanina i radnika. Posebna sledovanja i poslastice davani su samo bolesnicima i dečjim domovima.

Pravedno i plemenito držanje Revolucionarnog komiteta prema kronštatskim članovima Komunističke partije – od kojih je samo mali broj pohapšen, nasuprot boljševičkom tlačenju i zadržavanju porodica mornara kao talaca – izazvalo je poštovanje i samih komunista. Stranice „Izvestije“ sadrže brojna saopštenja kronštatskih komunističkih grupa i organizacija koje osuđuju držanje centralnih vladinih organa i prihvataju stanovište i merila Privremenog revolucionarnog komiteta. Mnogi kronštatski komunisti javno su oglašavali svoje istupanje iz Partije kao protest protiv njenog despotizma i birokratske korupcije. U raznim brojevima „Izvestije“ nalaze se hiljade imena onih komunista kojima savest nije dozvoljavala „da ostanu u partiji dželata Trockog“, kako su se izrazili neki od njih. Izjave o istupanju iz Komunističke partije uskoro su postale tako brojne da su ličile na opšte napuštanje Partije.⁶ Sledeća pisma, uzeta nasumice iz jednog velikog svežnja, dovoljno karakterišu osećanja kronštatskih komunista:

„Došao sam do saznanja da je politika Komunističke partije dovela zemlju u beznadežan ćorsokak iz kojeg nema izlaza. Partija se birokratizovala, ništa nije naučila, i ne želi da nauči. Odbija da čuje glas 115 miliona seljaka; ne želi da razmisli o tome da samo sloboda govora i prilika da se sudeluje u obnovi zemlje posle promene izbornih metoda može našu zemlju da iščupa iz letargije.

Odbijam da se ubuduće smatram članom Ruske komunističke partije. Potpuno se slažem sa Rezolucijom koju je zbor celog grada usvojio 1. marta i ovim izjavljujem da svoje snage i sposobnosti stavljam na raspolaganje Privremenom revolucionarnom komitetu.“

Herman Kanev, crveni komandir (oficir u Crvenoj armiji), sin političkog prognanika u procesu 193-ici⁷

(„Izvestija“, br. 3, 5. mart 1921)

⁶ Izvršni komitet Ruske komunističke partije smatrao je da je njegova sekcija Kronštata tako „demoralisana“ da je posle poraza Kronštata naredio da se svi kronštatski komunisti ponovo prijave za prijem u Partiju.

⁷ Čuveni proces 193-ici u ranom periodu ruskog revolucionarnog pokreta. Započeo je u drugoj polovini 1877, a završen je u prvim mesecima 1878.

„Drugovi moji, učenici iz industrijskih,
crvenoarmijskih i pomorskih škola!

Skoro trideset godina živela sam gajeći duboku ljubav za narod i, koliko sam za to bila kadra, do ovog časa sam svetlost i znanja prenosila svima koji su za njima žudeli.

Revolucija od 1917. pružila je mom radu veće polje dejstva, umnogostručila moju delatnost, te sam uložila najveće napore u službu svom idealu.

Komunističko geslo „Sve za narod“ oduševilo me je svojim dostojanstvom i lepotom, pa sam u februaru 1920. ušla u Rusku komunističku partiju kao kandidat. Ali „prvi pucanj“ ispaljen protiv miroljubivog stanovništva, protiv moje dece koju duboko volim i od koje se njih oko sedam hiljada nalaze u Kronštatu, ispunjava me strahom da bi me mogli smatrati saučesnicom u odgovornosti za tako prolivenu krv nevinih. Osećam da više ne mogu da verujem u ono što je samo sebe osramotilo demonskim činom i da ne mogu da ga propagiram. Stoga, posle tog prvog pucnja, više se ne smatram članom Komunističke partije.“

Marija Nikolajevna Šatel (nastavnica)

(„Izvestija“, br. 6, 8. mart 1921)

Takva su se saopštenja pojavljivala u gotovo svakom broju „Izvestije“. Veoma karakteristična bila je izjava Privremenog biroa Kronštatske sekcije Komunističke partije, čiji se manifest, upućen njenim članovima, pojavio u br. 2 „Izvestije“, 4. marta:

„...Svaki drug u našoj partiji treba da sagleda važnost sadašnjeg trenutka.

Ne verujte u lažne glasine da komuniste streljaju i da se kronštatski komunisti spremaju da započnu oružani ustanak. Takve se glasine šire da bi se izazvalo krvoproliće.

Izjavljujemo da je naša partija uvek branila i da će i dalje braniti ono što je radnička klasa osvojila protiv svih poznatih i tajnih neprijatelja vlasti radničkih i seljačkih sovjeta.

Privremeni biro kronštatske Komunističke partije daje svim članovima partije uputstvo da ostanu na svojim mestima i da nikako ne sprečavaju ili se mešaju u mere Privremenog revolucionarnog komiteta.

Živela vlast sovjeta!

Živela internacionalna unija radnika!“

Privremeni biro Kronštatske sekcije

Ruske komunističke partije

F. Pervušin – J. Iljin – A. Kabanov

Na sličan način su razne druge građanske i vojne organizacije izražavale opoziciju prema moskovskom režimu i potpuno slaganje sa zahtevima kronštatskih mornara. Mnoge rezolucije sa takvim sadržajem usvojili su i pukovi Crvene armije stacionirani u Kronštatu ili na službi u utvrđenjima. Sledeća rezolucija je karakteristična za njihov opšti duh i tendenciju:

„Mi vojnici Crvene armije utvrđenja 'Crvenoarmejac' sasvim smo na strani Privremenog revolucionarnog komiteta i do poslednjeg momenta Revolucionarnog komiteta branićemo radnike i seljake.

...Ne verujte lažima komunističkih proklamacija rasturanih avionom. Ovde nemamo nikakve generale ni carističke ciljeve. Kronštat je uvek bio grad radnika i seljaka i to će i ostati. Generali su u službi komunista.

...U ovom trenutku, kad na tasu leži sudbina zemlje, izjavljujemo – mi koji smo u svoje ruke uzeli vlast i Revolucionarnom komitetu poverili rukovodstvo u borbi – celom garnizonu i radnicima da smo spremni da umremo za slobodu radnih masa. Oslobođeni trogodišnjeg komunističkog

jarma i terora, radije ćemo umreti nego uzmaći i za jedan korak. Živela slobodna Rusija radnog naroda!

Posada utvrđenja „Crvenoarmejac“
(„Izvestija“, br. 5, 7. mart 1921)

Kronštat je bio nadahnut strasnom ljubavlju za slobodnu Rusiju i neograničenom verom u prave sovjete. Pouzdavao se u to da će dobiti podršku cele Rusije, naročito Petrograda, i tako pokrenuti na konačno oslobođenje zemlje. Kronštatska „Izvestija“ stalno je izražavala takvo stajalište i takvu nadu, pa je u brojnim člancima i apelima pokušavala da jasno odredi svoj stav prema boljševicima i težnju da postave temelje novog, slobodnog života za sebe i za ostalu Rusiju. Ta velika težnja, čistota motiva i vatrena nada u oslobođenje upadljivo se ističu na stranama zvaničnog organa kronštatskog Privremenog revolucionarnog komiteta i potpuno izražavaju duh koji je prožimao vojnike, mornare i radnike. Na otrovne napade boljševičke štampe, na besramne laži koje je moskovska radio-stanica slala širom sveta, optužujući Kronštat za kontrarevoluciju i belu zaveru – na sve to je Revolucionarni komitet dostojanstveno odgovarao. U svom organu često je reprodukovao moskovske proklamacije da bi narodu u Kronštatu pokazao koliko su se boljševici srozali. Povremeno je „Izvestija“, opravdano negodujući, raskrinkavala i karakterisala komunističke metode, recimo u br. 6, 8. marta, pod nazivom „Mi i oni“:

„Komunisti, koji ne znaju kako da zadrže vlast koja im izmiče iz ruku, pribegavaju najogavnijim provokatorskim sredstvima. Njihova podla štampa mobilise sve svoje snage da nahuška mase i da kronštatski pokret prikaže u svetlu zavere belogardejaca. Sad je klika bestidnih prevaranata poslala ovu poruku svetu: 'Kronštat se prodao Finskoj.' Njihove novine bljuju vatru i otrov i, pošto ne uspevaju da ubede proleterijat kako je Kronštat u rukama kontrarevolucionara, sad pokušavaju da podstaknu nacionalistička osećanja.

Celi svet je već saznao od naših radija za šta se bore kronštatski garnizoni i radnici. Ali komunisti pokušavaju da izvrnu smisao događaja i da tako zavedu našu petrogradsku braću.

Petrograd je opkoljen bajonetima kursanata i partijskih „gardi“, a Maljuta Skuratov – Trocki – ne dopušta delegatima vanpartijaca, radnika i vojnika da dođu u Kronštat. Boji se da će oni tu saznati celu istinu i da će istina odmah zbrisati komuniste, pa će prosvećene mase u svoje žuljevite ruke uzeti vlast.

To je razlog što Petro-sovjet (sovjet iz Petrograda) nije odgovorio na naš radio-telegram u kojem smo zamolili da se stvarno nepristrasni drugovi pošalju u Kronštat.

Pošto se brinu za vlastitu kožu, vođe komuniste suzbijaju istinu i šire laž da belogardejci deju u Kronštatu, da se kronštatski proleterijat prodao Finskoj i francuskim špijunima, da su Finci već organizovali armiju da bi, zajedno s kronštatskim pobunjenicima, napali Petrograd, i tako dalje.

Na sve ovo možemo da odgovorimo samo sledeće: sva vlast sovjetima! Dalje ruke od njih, te ruke koje su crvene od krvi mučenika za slobodu, pomrlih u borbi protiv belogardejaca, veleposednika i buržoazije!“

Kronštat je težio da jednostavno i otvoreno izrazi volju naroda koje je vapio za slobodom i za mogućnošću da određuje vlastitu sudbinu. On se osećao, tako reći, kao avangarda ruskog proleterijata u predstojećem ustanku za odbranu velikih aspiracija, za koje se narod borio i stradao u Oktobarskoj revoluciji. Vera Kronštata u sistem sovjeta bila je duboka i čvrsta; njegovo sveobuhvatno geslo bilo je: sva vlast sovjetima, a ne partijama! To je bio program; nije bilo više vremena da se on razvije ili teoretizuje. Borba se vodila za oslobođenje naroda od komunističkog jarma. Taj jaram, koji više nije bilo moguće podnositi, nametao je nužnost nove revolucije, Teće revo-

lucije. Put ka slobodi i miru ležao je u slobodno izabranim sovjetima, "temelju nove revolucije". Strane "Izvestije" sadrže obilje svedočanstava o nepatvorenoj ispravnosti i svesti mornara i radnika Kronštata o cilju, o njihovoj dirljivoj veri u vlastitu misiju kao pokretača Treće revolucije. Te težnje i nade jasnu su izložene u br. 6 "Izvestije", 8. marta, u uvodniku: "Za šta se borimo":

"Radnička klasa se nadala da će se osloboditi Oktobarskom revolucijom. Ali usledilo je još veće porobljavanje ljudske ličnosti.

Vlast policijske i žandarmerijske monarhije pala je u ruke uzurpatora – komunista – koji su, umesto da narodu daju slobodu, počeli samo da mu ulivaju strah od Čeke, što je svojom svirepošću nadmašila čak i žandarmerijski režim carizma...Najgora i najzločinačkija je duhovna spletko komunista: stavili su šapu i na intimni svet radnih masa i svakog prisilili da misli po komunističkom propisu.

...Rusija mukotrpnih radnika, koja je prva podigla crvenu zastavu radi oslobođenja, natopljenja je krvlju mučenika, palih za večnu slavu komunističke vladavine. U tom moru krvi komunisti su ugušili sva sjajna obećanja i mogućnosti radničke revolucije. Sad je postalo jasno da Ruska komunistička partija nije branilac radničkih masa, za kakvog se izdaje. Interesi radnog naroda njoj su tuđi. Dobila je vlast i sad se samo boji da je ne izgubi, te stoga smatra da su dozvoljena sva sredstva: kaljanje časti, prevara, nasilje, ubistvo i osveta nad porodicama pobunjenika.

Dugotrajno strpljenje je na izmaku. Tu i tamo zemljom zasvetli oganj pobune u borbi protiv tlačenja i nasilja. Štrajkovi radnika su se umnogostručili, ali boljševički policijski režim preduzeo je sve mere protiv izbijanja neizbežne Treće revolucije.

Ali, uprkos svemu tome, došla je revolucija i nju sprovode radne mase. Generali komunizma jasno vide da se podigao narod, onaj narod koji je došao do ubeđenja da su komunisti izdali ideje socijalizma. Bojeći se za svoju bezbednost i dobro znajući da nema tog mesta gde bi se mogli sakriti od gneva radnika, komunisti još pokušavaju da pobunjenike terorišu zatvorom, streljanjem i drugim varvarstvima. Ali živeti pod komunističkom diktaturom strašnije je od smrti...

Nema srednjeg puta. Pobediti ili umreti! Primer je dao Kronštat, koji uliva strah kontrarevoluciji zdesna i sleva. Ovde je učinjeno veliko revolucionarno delo. Ovde je podignuta zastava pobune protiv trogodišnje tiranije i tlačenja komunističke autokratije, koja je bacila u zasenak trovekovni despotizam monarhizma. Ovde u Kronštatu udaren je temelj Trećoj revoluciji, koja treba da pokida poslednje lance radnika i otvori nov, širok put za socijalističku, stvaralačku delatnost.

Ova nova revolucija probudiće mase na Istoku i Zapadu i poslužiće kao primer nove, socijalističke izgradnje, kao suprotnost vladinoj, gotovoj, komunističkoj 'izgradnji'. Radne mase će naučiti da to što se dosad događalo u ime radnika i seljaka, nije bio socijalizam.

Prvi korak je izveden bez ijednog ispaljenog hica, bez ijedne prolivene kapi krvi. Radnicima ne treba krv, oni će je prolivati samo u samoodbrani...Radnici i seljaci napreduju u maršu: za sobom ostavljaju učredilku (Ustavotvornu skupštinu) s njenim buržoaskim režimom i diktaturom Komunističke partije s njenom Čekom i s njenim državnim kapitalizmom, koji su radnicima stavili omču oko vrata i prete da ih udave.

Sadašnja promena pruža priliku radnim masama da sebi konačno obezbede slobodno izabrane sovjete, koji će funkcionisati bez straha od partijskog biča; sad radnička društva, kojima gospodari vlada, mogu da se preobrazu u dobrovoljna udruženja radnika, seljaka i radne inteligencije. Najzad je slomljen policijski pendrek komunističke autokratije."

To su bili program i neposredni zahtevi zbog kojih je boljševički režim 7. marta 1921. u šest sati i četrdesetpet minuta uveče započeo napad na Kronštat.

V. Ultimatum boljševika Kronštatu

Kronštat je bio plemenit. Nije prolio ni kap komunističke krvi, uprkos svoj provokaciji, blokadi grada i represivnim merama boljševičke vlade. Prezrivo je odbio da sledi uzor komunističke osvete, pa je čak otišao toliko daleko da je upozorio kronštatsko stanovništvo da ne pravi nikakve izgrede prema članovima Komunističke partije. Privremeni revolucionarni komitet izdao je proglas narodu Kronštata u tom smislu, čak i pošto je boljševička vlada ignorisala zahtev mornara za oslobađanje talaca pohapšenih u Petrogradu. Zahtev poslat preko radija Petrogradskom sovjetu i Manifest Revolucionarnog komiteta objavljeni su istog dana, 7. marta; ovde ih navodimo:

„U ime kronštatskog garnizona, Privremeni revolucionarni komitet iz Kronštata zahteva da se u roku od 24 sata puste na slobodu porodice mornara, vojnika i ljudstva Crvene armije koje je Petro-sovjet pohapsio kao taoce.

Kronštatski garnizon izjavljuje da komunisti u Kronštatu uživaju punu slobodu i da su njihove porodice apsolutno bezbedne. Primer Petro-sovjeta ovde se neće slediti zato što takve metode (skupljanje talaca) smatramo krajnje sramnim i pokvarenim, čak i kad su izazvane očajničkim gnevom. Istorija ne poznaje takvu sramotu.”

Морнар Petrlčenko,

predsednik Privremenog revolucionarnog komiteta

Kilgast, sekretar

U Manifestu narodu Kronštata kaže se:

”Dugotrajno tlačenje radnih masa komunističkom diktaturom izazvalo je sasvim prirodan gnev i ogorčenje naroda. Kao posledica toga, u nekim slučajevima su srodnici komunista otpušteni s posla i bojkotovani. Toga ne sme biti. Ne tražimo osvetu - branimo interese svoga rada.”

Kronštat je živeo u duhu svog svetog krstaškog pohoda. I dalje je verovao u pravednost svoje stvari i osećao se kao pravi branitelj revolucije. U takvom stanju duha, mornari nisu verovali da će ih vlada napasti oružanom silom. U podsvesti tih jednostavnih ljudi s kopna i s mora možda se začelo osećanje da se pobeda može osvojiti ne samo silom. Izgleda da je slovenska psihologija poverovala da bi morala pobediti pravednost stvari i snaga revolucionarnog duha. U svakom slučaju, Kronštat je odbio da preduzme ofanzivu. Revolucionarni komitet nije hteo da prihvati ubedljiv savet vojnih stručnjaka da se odmah izvede iskrcavanje u Oranienbaum, u utvrđenje velikog strateškog značaja. Kronštatski mornari i vojnici težili su uspostavljanju slobodnih sovjeta, spremni da svoja prava brane od napada, ali nisu hteli da budu napadači.

U Petrogradu su stalno kružile glasine da vlada priprema vojne operacije protiv Kronštata; ali narod nije verovao takvim pričama; ta stvar je bila apsurdna i izazvala bi gnev. Kao što je već pomenuto, Komitet za odbranu (zvanično poznat kao Savet za rad i odbranu) u glavnom gradu je proglasio „vanredno, opsadno stanje”. Zborovi i okupljanja po ulici nisu bili dozvoljeni. Petrogradski radnici su malo znali o tome šta se događa u Kronštatu, pošto su jedini dostupni izvori informacija bili komunistička štampa i česti bilteni, u kojima je pisalo ”da je caristički general Kozlovski organizovao kontrarevolucionarnu pobunu u Kronštatu”. Narod je napeto očekivao progovestenu sednicu Petrogradskog sovjeta, koji je trebalo da se aktivira u kronštatskoj stvari.

Petro-sovjet se sastao 4. marta; pristup je obezbeđen kartama, koje su redovno mogli da pribave samo komunisti. Prisutan je bio autor ovog spisa, tada u prijateljskim odnosima s boljševicima i naročito sa Zinovjevim. Kao predsednik Petrogradskog sovjeta, Zinovjev je otvorio sednicu i u dugom govoru izložio situaciju u Kronštatu. Priznajem da sam na tu sednicu došao više sklon Zinovjevljevom gledištu: bio sam na oprezu pred i najmanjom mogućnosti kontrarevolucionarnog

uticaja u Kronštatu. Ali sam Zinovjevljev govor ubedio me je da su komunističke optužbe protiv mornara bile samo galama bez trunke istine. Slušao sam Zinovjeva u raznim prilikama ranije. Smatrao sam ga govornikom koji je umeo da ubedi ukoliko se prihvate njegove pretpostavke. Ali ovog puta je celo njegovo držanje, argumentacija, ton i način - sve je to pokazivalo da laže. Osećao sam kako se protivi njegova vlastita savest. Jedini „dokazni materijal” iznet protiv Kronštata, bila je čuvena Rezolucija od 1. marta, čiji su zahtevi bili pravedni, i čak umereni. A ipak je samo na osnovu tog dokumenta, potkrepljenog Kalinjinovom žestokom, gotovo histeričnom optužbom mornara, preduzet onaj kobni korak. Unapred pripremljenu i stentorskim glasom Jevdokimova, desne Zinovjevljeve ruke, podnesenu rezoluciju protiv Kronštata usvojili su delegati, raspaljeni do vrhunca netolerantnosti i krvožednosti - usvojili su je uz buran protest više delegata iz petrogradskih fabrika i zagovornika mornara. Rezolucija je optužila Krouštat za kontrarevolucionarni ustanak protiv Sovjetske vlasti i zahtevala da se on odmah preda.

To je bila objava rata. Čak ni mnogi komunisti nisu poverovali da će rezolucija biti sprovedena: bilo bi grozno oružanom silom napasti „diku i slavu ruske revolucije”, kako je Trocki bio nazvao kronštatske mornare. U krugu prijatelja mnogi trezveni komunisti pretili su da će izići iz Partije ako se poćini takvo ubistvo.

Očekivalo se da će se Trocki obratiti Petro-sovjetu, pa su njegovo nepojavljivanje neki protumaćili kao znak da se preteruje u pogledu ozbiljnosti situacije. Ali on je u toku noći stigao u Petrograd i sledećeg jutra, 5. marta, izdao je ultimatum Kronštatu:

„Radnićka i seljaćka vlada zapovedila je da se Kronštat i pobunjeni brodovi odmah potćine autoritetu Sovjetske Republike. Stoga, svima koji su digli ruku protiv socijalistićke otadźbine paređujem da polođe oruđje. One koji se opiru, treba razoruđati i predati sovjetskim vlastima. Pohapšene komesare i druge predstavnike vlade odmah pustiti na slobodu. Samo oni koji se bezuslovno predaju, mogu da raćunaju na milost Sovjetske Republike.

Istovremeno naređujem da se pripremi suzbijanje pobune i savladavanje pobunjenika oruđanom silom. Odgovornost za štetu koju će mođda pretrpeti mirno stanovništvo sasvim će pasti na vođe kontrarevolucionarnih pobunjenika.

Ovo upozorenje je konaćno.”

Trocki, predsednik Revolucionarnog vojnog saveta Republike
Kamenjev, vrhovni komandant

Situacija je bila kobna. Velika vojna sila stalno se slivala ka Petrogradu i u njegovu okolinu. Ultimatum Trockog propraćen je jednim prikasom koji je sadržavao istorijsku pretnju: „Postreljaću vas kao fazane”. Grupa anarhista koja se tada nalazila u Petrogradu, učinila je poslednji pokušaj da navede boljševike da još jednom razmotre svoju odluku da napadnu Kronštat. Osećali su da im je dućnost prema revoluciji da ulođe - makar i bezizgledan - napor da spreće predstojeći masakr revolucionarnog cveta Rusije, mornara i radnika Kronštata. Petog marta poslali su protest Komitetu za odbranu, istićući miroljubive namere i pravedne zahteve Kronštata, podsećajući komuniste na herojsku revolucionarnu istoriju mornara i predlaćući metodu za rešavanje spora na naćin koji je primeren drugovima i revolucionarima. Taj dokument glasi:

Petrogradskom savetu za rad i odbranu

Predsedniku Zinovjevu

”Ćutati sada, nemoguće je, čak je zloćin. Najnovija zbivanja prisiljavaju nas anarhiste da progovorimo i objasnimo svoje držanje u sadašnjjoj situaciji.

Previranje i nezadovoljstvo, ispoljeno među radnicima i mornarima, rezultat je takvih uzroka koji iziskuju našu ozbiljnu pažnju. Hladnoća i glad izazvali su nezadovoljstvo, a odsustvo svake prilike za diskusiju i kritiku prisiljava radnike i mornare da razmotre svoje žalbe.

Belogardejske bande žele da to nezadovoljstvo iskoriste za vlastite klasne interese, pa će možda, i to pokušati. Skrivajući se iza radnika i mornara, one izbacuju parole o Ustavotvornoj skupštini, o slobodi trgovine i slične zahteve.

Mi anarhisti odavno smo razotkrili lažljivost tih parola, pa pred celim svetom izjavljujemo da ćemo se oružjem boriti protiv svakog kontrarevolucionarnog pokušaja, saradujući sa svim prijateljima socijalne revolucije i ruku pod ruku s boljševicima.

Što se tiče konflikta između sovjetske vlade i radnika i mornara, mišljenja smo da se ne sme rešavati oružanom silom, nego drugarskim, bratskim revolucionarnim sporazumom. Ako se sovjetska vlada upusti u krvoproliće, to - u datoj situaciji - neće da zastraši ili umiri radnike. Naprotiv, poslužiće samo u pravcu zaoštavanja situacije i pomoći će Antanti i unutrašnjoj kontrarevoluciji.

Što je još važnije, upotreba sile od strane radničke i seljačke vlade protiv radnika i mornara postići će reakcionarno dejstvo na internacionalni revolucionarni pokret i svuda će naneti neprocenjivu štetu socijalnoj revoluciji.

Drugovi boljševici, dobro promislite pre nego što to bude kasno! Ne igrajte se vatrom: spremate se da preduzmete vrlo ozbiljan i odlučan korak.

Ovim vam podnosimo sledeći predlog: neka se izabere komisija koja će se sastojati od pet osoba, među njima dvoje anarhista.

Ta komisija treba da ode u Kronštat da bi mirnim putem rešila spor. U datoj situaciji ovo je najradikalnija metoda. Ona će biti od internacionalnog revolucionarnog značaja.”

Aleksandar Berkman, Ema Goldman, Perkus, Petrovski

Zinovjev, kome je saopšteno da Savetu za odbranu treba podneti jedan dokument u vezi s kronštatskim problemom, poslao je po njega svog ličnog zastupnika. Da li je to telo diskutovalo o ovom pismu – to je autoru nepoznato. U svakom slučaju, u ovoj stvari ništa nije učinjeno.

VI. Prvi hitac

Herojski i plemeniti Kronštat sanjao je o oslobođenju Rusije Trećom revolucijom, ponoseći se time što je dao inicijativu za nju. On nije formulisao nikakav određen program. Sloboda i univerzalno bratstvo su njegove parole. Treću revoluciju je zamišljao kao proces postepenog oslobađanja, čiji su prvi korak slobodni izbori nezavisnih sovjeta, koji ne podležu vlasti nijedne političke partije, izražavaju volju naroda i odgovaraju njegovim interesima.

Mornari topli srca i vedrog rasuđivanja proklamovali su radnicima sveta svoj veliki ideal i pozvali proletarijat da se pridruži zajedničkoj borbi, uvereni da će njihova stvar naići na oduševljenu podršku i da će im najpre petrogradski radnici priteći u pomoć.

U međuvremenu je Trocki sakupio svoju vojnu silu. Najpouzdanije divizije s fronta, pukovi kursanata, odredi čekista i vojne jedinice koje su se sastojale isključivo od komunista okupljene su u utvrđenjima Sestroreck, Lisi Hos, Krasnaja Gorka i u susednim utvrđenim mestima. Najveći ruski vojni stručnjaci žurno su dovedeni da bi izradili planove za blokadu i za napad na Kronštat, a ozloglašeni Tuhačevski naimenovan je za glavnokomandujućeg opsade Kronštata.

Sedmog marta u šest sati i četrdeset pet minuta uveče komunističke baterije sa Sestrorecka i Lisi Hosa ispalile su prve hlice na Kronštat.

Bilo je to na godišnjicu Dana radnica. Opsednuti i napadnuti Kronštata nije zaboravio veliki praznik. Pod vatrom brojnih baterija, hrabri mornari su preko radija poslali podrave radnim ženama sveta - postupak je veoma karakterističan za psihologiju pobunjenog grada. Poruka preko radija je glasila:

„Danas je opšti praznik - Dan radnih žena: Mi iz Kronštata, pod grmljavinom topova, šaljem bratski pozdrav radnicama sveta... Neka se uskoro ostvari vaše oslobođenje od svakog vida sile i tlačenja... Živele slobodne revolucionarne radne žene! Živela socijalna revolucija širom sveta!”

Ništa manje karakterističan nije bio ni krik Kronštata: „Neka zna celi svet!” - kojim je on posle ispaljivanja prvog hica zaparao srca, u br. 6 „Izvestije”, 8. marta.

„Pao je prvi hitac... Do kolena ogrezao u krvi radnika, maršal Trocki je otvorio vatru prvo protiv revolucionarnog Kronštata, koji se podigao protiv autokratije komunista da bi utemeljio istinsku vlast saveta.

Ne prolivši ni kap krvi, crvenoarmejci, mornari i radnici Kronštata oslobodili su nas jarma komunista, sačuvavši čak i njima život. Preteći artiljerijom, ovi sad hoće ponovo da nas potčine svojoj tiraniji.

Pošto ne želimo prolivanje krvi, molimo da nam se pošalju delegati nepartijci iz redova petrogradskog proletarijata, da bi saznali da se Kronštata bori za vlast sovjeta. Ali komunisti su petrogradskim radnicima uskratili da ispune naš zahtev, pa su sad otvorili vatru - uobičajeni odgovor pseudoradničke i pseudoseljačke vlade na zahteve radnih masa.

Neka radnici celog sveta znaju da mi, branitelji vlasti sovjeta, čuvamo ono što je osvojila socijalna revolucija.

Pobedićemo ili ćemo izginuti pod ruševinama Kronštata, u borbi za pravednu stvar radnih masa.

Radnici sveta biće nam sudije. Krv nevinih pašće na glave komunističkih fanatika, opijenih autoritetom.

Živela vlast sovjeta!”

VII. Poraz Kronštata

Za artiljerijskim bombardovanjem Kronštata, započetim uveče 7. marta, usledio je pokušaj da se tvrđava zauzme na juriš. Napad je izveden sa severa i juga odabranim komunističkim trupama, odevenim u belu tkaninu, čija se zaštitna boja slila s bojom debelog snežnog pokrivača nad zaleđenim Finskim zalivom. Mornari su - pri tim prvim strašnim pokušajima da se tvrđava zauzme na juriš uz bezabzirno žrtvovanje ljudi - izražavali potresno sažaljenje prema svojoj braći po oružju, koji su bili obmanuti, pa su smatrali da je Kronštata kontrarevolucionaran.

Osmog marta pisalo je u „Izvestiji”:

„Nismo hteli da prolivamo krv svoje braće i nismo ispalili ni jedan hitac sve dok na to nismo bili prinuđeni. Morali smo da branimo pravednu stvar radnog naroda i da pucamo - na svoju buduću braću koju su komunisti, užireni na račun naroda, poslali u sigurnu smrt.

... Na našu nesreću, uskovitlala se strašna vejavica i mračna noć je sve zavila u tamu. Uprkos tome, komunistički dželatari su vas, bez poštete, nagnali preko leda, preteći vam s leđa mitraljezima kojima rukuju komunistički odredi.

Mnogi od vas su ove noći izginuli na velikom ledenom pokrivaču Finskog zaliva. I kad je svanulo jutro i bura se stišala, samo jedna šačica vas, iscrpljenih i gladnih, jedva kadrih da se kreće, došla je odevena u bele pokrove.

Rano ujutru bilo vas je već oko hiljadu, a kasnije u toku dana bezbroj. Skupo ste, vlastitom krvlju, platili tu avanturu, a posle vašeg neuspeha, Trocki je požurio natrag u Petrograd da nove rnučenike dogna na klanicu - jer njemu je naša radnička i seljačka krv jevtina!...”

Kronštat je duboko verovao da će mu petrogradski proletarijat priteći u pomoć. Ali radnici su tamo bili izloženi teroru, a Kronštat je bio efikasno blokiran i izolovan, pa niotkuda stvarno nije mogao očekivati pomoć.

Kronštatski garnizon sastojao se od manje nego 14 000 ljudi, od kojih su 10 000 njih bili mornari. Ovaj garnizon je imao da brani veoma širok front, mnoga utvrđenja i baterije, rasute po prostranom zalivu. Ponavljani napadi boljševika, kojima je centralna vlada stalno slala sveže trupe, nestašica životnih namirnica u opsednutom gradu, duge, besane noći na straži po hladnaći - sve je to podrilo vitalnost Kron-

štata. Ipak, mornari su se herojski držali i sve do kraja ostali uvereni u to da će njihov veliki primer oslobođenja u celoj zemlji naći sledbenike, pa će im tako doneti olakšanje i pomoć.

U svom „Apelu drugovima radnicima i seljacima” Privremeni revolucionarni komitet („Izvestija”, br. 9, 11. mart) kaže:

„Drugovi radnici, Kronštat se bori za vas, za gladne, promrzle, gole... Kronštat je podigao zastavu pobune i uveren je da će njegov poziv slediti mnogi milioni radnika i seljaka. Nemoguće je da se osvit dana koji je započeo u Kronštatu, ne pretvori u bleštavi sunčev sjaj za celu Rusiju. Nemoguće je da eksplozija Kronštata ne probudi celu Rusiju i pre svega Petrograd.”

Ali pomoć nije došla, a Kronštat se iz dana u dan sve više iscrpljivao. Boljševici su neprekidno gomilali sveže trupe protiv opsednute tvrđave i stalnim napadima je obesnaživali. Uz to, na strani komunista bile su sve prednosti - broj sredstava i pozicija. Kronštat nije građen tako da odoli napadu s leđa. Glasine koje su proturili boljševici - da mornari nameravaju da bombarduju Petrograd - očigledno su bile lažne. Čuvena tvrđava bila je planirana samo za to da služi kao odbrana Petrograda od spoljnih neprijatelja koji bi se približili s mora. Dalje, za slučaj da se neprijatelj spolja domogne grada, obalske baterije i utvrđenja Krasnaja Gorka postavljeni su tako da se računa s borbom protiv Kronštata. Predviđajući takvu mogućnost, pri gradnji se namerno propustilo ojačavanje zaleđa Kronštata.

Boljševici su gotovo svake noći nastavljali napade. Desetog marta je komunistička artiljerija povazan tukla s južne i severne obale. U noći između 12. i 13. marta komunisti su napali s juga, služeći se opet belim tkaninama i žrtvujući više stotina kursanata. Kronštat se očajanički branio, uprkos mnogim besanim noćima i oskudici u životnim namirnicama i braniteljima. Najhrabrije se borio protiv napada sa severa, istoka i juga, dok su kronštatske baterije mogle samo sa zapadne strane da brane utvrđenje. Mornari nisu imali čak ni ledolamac, da bi onemogućili približavanje komunističkih snaga.

Boljševici su 16. marta istovremeno koncentrično napali s tri strane - sa severa, juga i istoka. „Plan napada je”, kasnije je izjavio Dibenko, bivši boljševički brodski komesar i kasniji diktator podleglog Kronštata, „do najmanjih detalja razrađen prema uputstvima glavnokomandujućeg Tuhačevskog i operativnog štaba južnog korpusa ... Kad se smrklo, započeo je napad na utvrđenja. Bele tkanine i hrabrost kursanata omogućili su nam prodor u kolonama.”

Ujutro 17. marta zauzet je izvestan broj utvrđenja. Kroz slabu tačku u Kronštatu - kroz Petrogradsku kapiju - boljševici su provalili u grad i tamo je tad započeo najbrutalniji masakr. Komu-

nisti, koje su mornari pošteđeli, sad su ih izdali i napali s leđa. Komesar Baltičke flote Kuzmin i predsednik Kronštatskog sovjeta Vasiljev, koje su komunisti oslobodili iz zatvora, sudelovali su u uličnim borbama, čovek na čoveka, prolivajući krv. Sve do kasno u noć trajala je očajnička borba kronštatskih mornara i vojnika, prikleštenih premoćnom silom. Taj grad, u kojem u toku tih pet dana ni jedan jedini komunista nije izgubio ni dlaku s glave, zacrveneo se od potoka krvi svojih žitelja - muškaraca, žena, pa čak i dece.

Dibenko, naimenovan za komesara Kronštata, dobio je apsolutno punomoćje „da očisti buntovnički grad”. Usledila je osvetnička orgija, u kojoj je Čeka zahtevala brojne žrtve za svoja noćna masovna streljanja (rastrel).

Boljševička vlada i Ruska komunistička partija su 18. mart javno proslavile u spomen na Parisku komunu 1871, koju su Galife (Gallifet) i Tjer (Thiers) ugušili u krvi francuskih radnika. U isto vreme proslavile su „pobedu” nad Kronštatom.

U toku nekoliko nedelja su petrogradske zatvore punili stotinama zarobljenika iz Kronštata. Svake noći su male grupe njih, na zapovest Čeke, izvođene i nestajale - i više ih niko nije video žive. Među poslednjim streljanima bio je Perepelkin, član Privremenog revolucionarnog komiteta Kronštata.

Zatvori i koncentracioni logori u ledenom predelu Arhangelska i tamnice u dalekom Turkestanu lagano su ubijali ljude iz Kronštata, koji su ustali protiv boljševičke birokratije i u martu 1921. proklamovali reči Revolucije iz oktobra 1917: „Sva vlast sovjetima!”

Pogovor autora: Pouke i značaj Kronštata

Kronštatski pokret bio je spontan, nepripremljen i miroljubiv. Jedino je tatarski despotizam komunističke diktature kriv za to što se on pretvorio u oružani sukob.

Iako je Kronštata sagledao opšti karakter boljševika, ipak je još verovao u mogućnost prijateljskog rešenja. Verovao je da se komunistička vlada može prizvati pameti, pripisivao joj je izvesno osećanje za pravednost i slobodu.

Iskustvo Kronštata iznova dokazuje da je vlada, država - kakvo god joj bilo ime ili oblik - uvek smrtni neprijatelj slobode i samoodređenja. Država nema dušu, nema princip. Ima samo jedan cilj - da sebi obezbedi vlast i da je sačuva po svaku cenu. Ovo je politička pouka iz Kronštata.

Postoji druga jedna pouka, strateška, koju daje svaka pobuna.

Uspuh ustanka je uslovljen njegovom odlučnošću, energijom i agresivnošću. Pobunjenici imaju na svojoj strani osećanje masa. To osećanje raste brže ako se diže plima pobune. Ne sme se dozvoliti da se ono stiša i izbledi, vrativši se u bezbojnost svakodnevnog života. S druge strane, svaki ustanak ima protiv sebe moćnu državnu mašineriju. Vlada je u situaciji da u svojim rukama kontroliše izvore svake opskrbe i sredstva komunikacije. Ne sme joj se dati vreme da upotrebi vlast. Pobuna bi trebalo da bude snažna i da nanosi neočekivane i odlučne udarce. Ne sme ostati lokalizovana, jer to znači stegnaciju. Mora se proširiti i razvijati. Pobuna koja se ograničava na neki lokalitet, sledi politiku čekanja i zauzima defanzivan stav, neizbežno je osuđena na poraz.

U tom pogledu posebno je Kronštata ponovio kobne strateške greške pariskih komunara. Ovi nisu poslušali savet ljudi koji su zagovarali neodložan napad na Versaj čim se Tjerova vlada dezorganizovala. Oni nisu preneli revoluciju u zemlju. Ni pariski radnici 1871. ni mornari Kronštata nisu pokušali da ukinu vladu. Komunari su hteli samo izvesne republikanske slobode, pa su, kad

je vlada pokušala da ih razoruža, prognali Tjerove ministre iz Pariza, uveli svoje slobode i pripremili se za njihovu odbranu - i ništa više. Tako je i Kronštat zahtevao samo slobodne izbore za sovjete. Posle hapšenja nekoliko komesara; mornari su se počeli pripremati za odbranu od napada. Kronštat je odbio da poslušava savet vojnih stručnjaka i da odmah zauzme Oranienbaum. Taj položaj je bio od najvećeg vojnog značaja i tu je bilo skladišteno 50 000 puda⁸ pšenice koja je pripadala Kronštatu. Iskrčavanje u Oranienbaumu bilo je izvodljivo, pošto bi boljševike iznenadio proboj, a ne bi imali vremena da dovedu pojačanja. Ali mornari nisu hteli da izvedu ofanzivu, pa je tako propao psihološki momenat. Nekoliko dana kasnije, kad su izjave i dela boljševičke vlade ubedile Kronštat da je upleten u borbu na život i smrt, bilo je prekasno ispraviti grešku.⁹

Isto je tako prošla Pariska komuna. Kad je logika nametnute joj borbe dokazala nužnost da se Tjerov režim ukine ne samo u njihovom vlastitom gradu nego i u celoj zemlji, bilo je prekasno. U Pariskoj komuni, kao i u kronštatskom ustanku, dokazalo se da je sklonost ka pasivnoj, defanzivnoj aktivnosti kobna.

Kronštat je pao. Kronštatski pokret za slobodne sovjete ugušen je u krvi, dok je istovremeno boljševički režim napravio kompromis sa evropskim kapitalistima, potpisao mir u Rigi, kojim je dvanaest miliona stanovnika izručio na milost i nemilost Poljske, i turskom imperijalizmu pomogao da tlači kavkaske republike.

Ali „trijumf“ boljševika nad Kronštatom uključivao je poraz boljševizma. Obelodanio je pravi karakter komunističke diktature. Komunisti su dokazali da su voljni da žrtvuju komunizam da bi napravili gotovo svaki kompromis sa internacionalnim kapitalizmom, a odbacili su pravedne zahteve svog vlastitog naroda - zahteve koji su izražavali oktobarske parole samih boljševika: direktnim i tajnim izborima izabrani sovjeti, adekvatno ustavu Ruske Socijalističke Federativne Sovjetske Republike, i sloboda govora i štampe za revolucionarne partije.

Deseti sveruski kongres Komunističke partije zasedao je u Moskvi u vreme kronštatskog ustanka. Na tom kongresu je izmenjena celokupna Boljševička ekonomska politika - što je posledica zbivanja u Kronštatu i sličnog pretećeg držanja naroda u raznim drugim delovima Rusije i Sibira. Boljševici su radije prihvatili da, preokrenu svoju fundamentalnu politiku, da ukinu raswerstku (prinudnu rekviziciju), da daju slobodu trgovine, da daju koncesije kapitalistima i da napuste sam komunizam - onaj komunizam za koji se borila Oktobarska revolucija, prolili potoci krvi i Rusija dovedena do propasti i do očajanja - sve to, samo ne da dopuste slobodno izabrane sovjete.

Može li još iko da dovede u pitanje to šta je bio pravi krajnji cilj Boljševika? Da li su težili komunističkim idealima ili vlasti?

Kronštat ima veliki istorijski značaj. On je zazvonio posmrtnim zvonom boljševizmu s njegovom partijskom diktaturom, ozloglašenom centralizacijom, terorizmom Čeke i birokratskim kastama. U srce je pogodio komunističku autokratiju. Ujedno je inteligentnim i poštenim misliocima iz Evrope i Amerike dao podsticaj za kritičku proveru boljševičke teorije i prakse. Uništio je boljševičku skasku da je komunistička država „vladavina radnika i seljaka“. Dokazao je da su komunistička partijska diktatura i ruska revolucija međusobno antagonističke, oprečne i da se

⁸ Jedan pud sadrži 40 ruskih ili oko 36 engleskih funti.

⁹ Propust Kronštata da zauzme Oranienbaum pružio je vladi priliku da tu tvrđavu pojača svojim najpouzdanijim pukovima, da eliminiše „inficirane“ delove garnizona i da pogubi rukovodioce vazdušne eskadrile koja se spremala da se pridruži kronštatskim pobunjenicima. Kasnije su boljševici tu tvrđavu iskoristili kao vrlo pogodnu tačku za napad protiv Kronštata. Među pogubljenima u Oranienbaumu nalazili su se: Kolosov, šef divizije vazdušnih snaga Crvene armije i predsednik Privremenog revolucionarnog komiteta, upravo organizovanog u Oranienbaumu; Balahanov, sekretar ovog komiteta, i članovi komiteta Romanov, Vladimirov i dr.

uzajamno isključuju. Pokazao je da je režim boljševika nesmanjena tiranija i reakcija, i da je sama komunistička država najmoćnija i najopasnija kontrarevolucija.

Kronštad je pao. Ali pao je trijumfujući u svom idealizmu i u svojoj moralnoj čistoti, plemenitosti i uzvišenoj čovečnosti. Kronštad je bio sjajan. Opravdano se ponosio time što u svojoj sredini nije prolio krv svojih neprijatelja, komunista. Nije preduzeo pogubljenja. Neučeni, neprefinjeni mornari, grubog jezika i manira, bili su previše plemeniti da bi mogli da slede primer boljševičke osvete: nisu hteli da streljaju čak ni omražene komesare. Kronštad je personifikovao plemeniti, svepraštajući duh slovenske duše i vekovni oslobodilački pokret Rusije.

Kronštad je bio prvi narodni i sasvim nezavisni pokušaj oslobođenja od jarma državnog socijalizma – neposredni pokušaj samog naroda, radnika, vojnika i mornara. On je bio prvi korak ka Trećoj revoluciji, koja je neizbežna, a, nadajmo se, doneće i slobodu i mir Rusiji koja dugo pati.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Alexander Berkman
Kronštatska pobuna
1922

Prevod: Olga Kostrešević. Izvor: Laslo Sekelj (ur): *Revolucija nije partijska stvar*, Filip Višnjić;
Beograd, 1987. Online izvor: old.kontra-punkt.info

anarhisticka-biblioteka.net